

kezetes és ásott is, kettőnek dongabélése volt. Mindkét kútból került elő 15. és 18. századi ép edény.

Feltártunk egy középkori külső kemencét, melynek teteje is volt. A tetőt tartó karók nyomait a kemence oldalában találtuk meg.

M. NEPPER IBOLYA – D. SZABÓ LÁSZLÓ

118. Debrecen, Széchenyi utca–Arany J. utca

(Hajdú-Bihar megye) B, Sza, H, Á, Kk

2005. május 17. és július 22. között végeztünk régészeti feltárást a területre tervezett Igazságügyi Negyed mélygarázsának területén. A 2300 m²-nyi területen 140 régészeti objektumot tártunk fel öt nagyobb korszakból.

A legkorábbi leletek a *késő bronzkori* Gáva-kultúra telepéről kerültek elő. A település a szomszédos telken, a Fellebbviteli Főügyészség és az Ítéltábla területén folytatódik.

A *császárkori szarmata* időszakból, a Kr. u. 3–4. századból származik az a körárok, amelynek É-i részét egy középkori árok, K-i, Ny-i és középső részét újkori házalapok semmisítették meg. A körárok megmaradt részéből valószínűsíthető, hogy külső átmérője kb. 15 m lehetett. Temetkezésre utaló nyomokat azonban a későbbi bolygatások miatt nem találtunk.

A 9. századból származik az ásatás egyetlen háza. A 290×340 cm alapterületű, földbe mélyített ház ÉNy-i sarkában egy kemencét, a másik három sarkában cölöplyukakat tártunk fel. A betöltésben talált kerámiához hasonló került elő a háztól kb. 10 m-re feltárt külső kemence platnijából is.

A 12–13. századra datálható leletek voltak több gödörben is, ami megerősíti azt a feltételezést, hogy az Árpád-kori Debrecen erre a területre is kiterjedt.

A legtöbb objektum és lelet a középkori és kora újkori Debrecen településéhez köthető. Feltártuk a szomszédos telken, a Fellebbviteli Főügyészség és az Ítéltábla területén folytatódó vízelvezető árokrendszer kb. 60 m-es részét, három faszerkezetes kutat, melyek betöltéséből több ép edény és egy cseréppersely is előkerült. Középkori házát nem találtunk, csak gazdasági jellegű építményeket: fabéléses vermetet, külső kemencét.

M. NEPPER IBOLYA – D. SZABÓ LÁSZLÓ

119. Debrecen, Széchenyi utca 22–26.

(Hajdú-Bihar megye) B, Sza, Á, Kk, Kú

2005. április 4. és május 4. között végeztünk régészeti feltárást a telkekre tervezett Ítéltábla építése előtt. Az 1790 m²-nyi területen több mint száz régészeti objektumot tártunk fel négy nagyobb korszakból.

A legkorábbi leletek a *késő bronzkori* Gáva-kultúra telepéről kerültek elő. A népesség emlékanyagát a szomszédos telken, a Fellebbviteli Főügyészség területén 2005 márciusában befejezett ásatáson észleltük először Debrecen területén.

A *császárkori szarmata* időszakból, a Kr. u. 2. századból származik egy temetkezés. Az É–D tájolású, jobb oldalára fordított, behajlított lábú jazig nőt gazdagon felékszerezték. Nyakában lunula függött, jobb csuklóján két ezüst karkötő volt. A sírgödörben mellé helyeztek tíz, gyöngyből készült karkötőt és nyakláncot. A női csontváz alatt egy kutya maradványait találtuk meg.

Több gödörből kerültek elő 13. századi kerámiatöredékek, ami azt bizonyítja, hogy az Árpád-kori Debrecen központjától távolabb is éltek már ebben az időszakban.

A legtöbb objektum és lelet a középkori és kora újkori (14–17. sz.) Debrecen településéhez köthető. Feltártunk kb. 100 m hosszan egy vízelvezető árokrendszert (főág, több mellékág, gyűjtőmedence) és hat faszerkezetes kutat. Közülük ötnek az alját is sikerült megtalálnunk. A kutakból több ép edény és egy nagyon jó állapotban megmaradt, tölgyfából faragott sulykoló is előkerült.

M. NEPPER IBOLYA – D. SZABÓ LÁSZLÓ

120. Debrecen, Toyota-Szalón

(Hajdú-Bihar megye) U

A Debrecenből Hajdúböszörménybe vezető főút szélén, a MOL kút melletti beruházás területén végeztünk 2005. április 18. és május 12. között kisebb megelőző feltárást.

A lelőhely a Tócsó-patak déli partján lévő magasabb területen lokalizálható neolitikus település periferiájaként értékelhető.

Az ásatás során összesen 15 objektumot tártunk fel, melyek közül 4 leletanyag hiányában nem volt keltezhető, 5 modern beásásnak bizonyult; 6 objektumot a középső neolitikus időszakra (Esztár-csoport?) keltezhetünk. Egy árokból, két nagyobb amorf és egy ovális agyaggyerő gödörből, valamint egy kerek tölcseresen szűkülő falú gödörből állt a kibontott neolitikus településrészlet. A telepobjektumok mellett előkerült egy KDK–NyÉNy tájolású, bal oldalára erősen zsugorított, rossz megtartású vázat tartalmazó sír is. Melléklet nélküli volt; a sírgödör Ny-i végében talált kerámiatöredékek valószínűleg csak másodlagosan kerültek bele.

Október 28-án az épület gázvezetékének fektetése során feltártunk egy – többnyire nagyméretű tárolóedények töredékeit tartalmazó – újabb középső neolitikus hulladékgyűjtőt.

DANI JÁNOS

121. Debrecen, Tócsó-part

(Hajdú-Bihar megye) Ó, Sza, Kk

2004. október 5. és november 30., valamint 2005. március 21. és május 10. között megelőző feltárást végeztünk az M354/2 sz. lelőhelyen. A feltárt terület Debrecentől É-ra, a Hajdúböszörménybe vezető 35. sz. út mellett, a Tócsó-patak Ny-i partján fekszik. A lehumuszolt 18 081 m²-nyi felületen 564 objektumot tártunk fel. A területen egy szarmata (római császárkori, Kr. u. 2–4. sz.) település emlékeit találtuk meg. Előkerültek különböző

méretű, méhkas alakú tárológödrök, épületek, árkok, kuttak és cölöplyukak nyomai.

A lelőhely Ny-i szélén őskori település nyomaira bukkantunk, melynek három kútját tártuk fel. Közvetlenül a Tócsó-patak partján, a csomópont egyik lehajtójának nyomvonalában találtunk néhány késő középkori gödröt is.

SZABÓ LÁSZLÓ

122. Dévaványa határa

(Békés megye) U, Sza, Á

2005. november 9-én helyszíni szemlét tartottunk a település közigazgatási területén.

Kis-Kér-sziget: A község ÉNy-i határán, a csudabalai műúttól É-ra, az ÉNy-DK-i irányú érpartot K-Ny-i irányban átvágó Csurgó-Alsóréhegyi-mellékcsatorna környékén, illetve attól D-re az MRT adatai alapján embercsontok és kevés Árpád-kori kerámiatöredék került elő. A lelőhely kiterjedésének pontosítása érdekében helyszíni szemlét tartottunk a területen. Megfigyeléseink nyomán a régészeti lelőhely déli irányú kiterjedését kb. 150 m-rel ki kell terjeszteni, illetve az eddigi Árpád-kori anyagon túl további, vélhetően újkőkori és szarmata kori emlékekkel is számolni kell a területen.

Sártó-halom: A védendő halom a nagyjából K-Ny-i irányú, Csudabala felé vezető kövesút É-i oldalán emelkedik és az útról közvetlenül megközelíthető. A kerek halom markánsan kiemelkedik a tőle É-ra található széles, egykori folyómeder által uralt területből. A halom felületét fű és gaz, illetve a Ny-ról és ÉK felől felkúszó bozótos, akácos borította. A halom K-i lábánál csatorna és egy anyagnyerő gödör bolygatta a lelőhelyet. A halom Ny-i oldalán egy másik anyagnyerő gödör nyomai látszódtak. A halom tetejére a műútról gépkocsik által kijárt csapás vezet a háromszögelési pontig. A lelőhelyen egyéb beavatkozás nyomát nem láttuk. Sem a halom felszínén, sem annak közvetlen környezetében, felszínen szóródó leleteket nem találtunk.

Sártó: A Sártó-halom mellett É-ra, a Dévaványa 8. sz. őskorinak meghatározott lelőhelyet pontos lokalizálása miatt kerestük fel. Bakay Kornél az MRT szöveges leírásában a lelőhelyet egyértelműen az egykori folyópart K-i peremére jelölte. A Sártó-szigetet körülvevő széles, már erősen feltöltődött érmeder K-i, azaz külső partján a településre egyetlen lehetséges hely a Sártó-halomtól ÉK-re, mintegy 50 m-nyire lévő kis kiemelkedés. Itt egy kisebb dombocskva van, amelynek világosabb színű talaja messzire virított. Bár a szemle során felszínen szóródó leletet nem figyeltünk meg, úgy véljük, a tényleges lelőhely a térképen jelölt helytől 50–100 m-re keletebbre, a halom, a csatorna és a mederpart által bezárt háromszögben lehet.

Sártó-sziget: Bejártuk a Sártó K-i felében, a Csurgóicsatornától Ny-ra, az egykori folyómeder partján húzódó Dévaványa 9. sz. lelőhelyet. A felszínen nagy mennyiségű leletanyag (kerámiatöredékek, kőeszközök, épület-

omladék) szóródott. Több helyütt jelenkori tanyák maradványait is megfigyeltük.

Az MRT bejárása során a Csurgóicsatorna szinte egész Ny-i partját egy nagy, 2,5 km hosszú lelőhelyként határozták meg (9. sz. lh.), annak ellenére, hogy például Korek József 1958-ban közölt térképén két jól elkülönülő halmot (Szarka-halom, Kova-halom) jelölt ezen a területen. Jelen bejárás során is jól megfigyelhető volt a partél tagoltsága. Ez alapján mindenképpen indokolt a talajkitermeléssel bolygatott, de még mindig jól körülhatárolható Kova-halom és a Szarka-halom önálló lelőhelyként kezelése. A terület tagoltságából adódóan legkevesebb négy különálló lelőhely (az említett két halom és az azoktól D-re és É-ra található egy-egy dombhát különíthető el az MRT bejárása során összemossott Dévaványa 9. sz. lelőhelyként meghatározott területen.

Munkatársak: dr. Jankovich-Bésán Dénes, dr. Nagy Levente.

TANKÓ KÁROLY

123. Domaszék, Börcsök-tanya

(Csongrád megye) B, A, Ú

2005. május 19. és június 20. között mentő feltárást végeztünk az M5 tervezett autópálya nyomvonalán a 166+540 és 166+740 km-szelvénye között talált 17/54 (M5 81. sz.) lelőhelyen.

A lelőhely Domaszéktől DK-re, az 51. sz. főúttól délre mintegy 1000 m-re helyezkedik el. Nyugati és déli vége egy vizes, mocsaras mederre támaszkodik; É-i és K-i irányban a tovább folytatódik. Ez utóbbi területek régészeti feltáráására nem volt lehetőségünk. A nyomvonal mintegy 220 m hosszú, és 90 m széles területen érintette és veszélyeztette a lelőhelyet. A feltárt 19 800 m²-en 486 régészeti jelenséget találtunk.

A lelőhely középső és déli részén néhány az újkorra keltezhető objektumot (árkot, gödröt) tártunk fel. A terület déli részén feltártuk egy, nagy valószínűséggel a késő avar korra tehető temetőrészlet, hat ÉNy-DK tájolású sírját. A sírok mindegyike nagymértékben ki volt rabolva. Egy-két kézzel formált kerámiatöredéken, ember- és állatcsonton kívül mást nem találtunk a sírgödrökben.

A lelőhely teljes területén egy a késő bronzkorra keltezhető, az ún. halomsíros kultúrába tartozó településrészletet is feltártunk. A településen házat, kemencéket, árkokat, nagyméretű gödröket és igen sok cölöplyukat találtunk. Az objektumokból nagy mennyiségű kerámiatöredék került elő. A lelőhely igazi érdekességét a kora bronzkorra tehető sírcsoportok jelentik. Ezeket az egymástól elkülönült, 2-3 hamvasztásos temetkezésből álló sírcsoportokat a lelőhely területén három felületen figyeltük meg.

Munkatársak: Pópity Dániel régészhallgató (SZTE), Bek Nikolett, Kulcsár Kornél, Magyar Emil, Nagy Norbert, Szeles Imre ásatási technikusok.

PALUCH TIBOR